

مقایسه ویژگی‌های برونگرایی، روان رنجور خویی و توافق‌پذیری دانشجویان معناد و غیرمعناد به اینترنت

تورج هاشمی^{۱*}، شیوا بردبار^۲، نعیمه ماشینی‌عباسی^۳

^۱ گروه روان‌شناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

^۲ کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز، تبریز، ایران

^۳ دکتری علوم اعصاب شناختی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

چکیده

از آنجاکه اعتیاد اینترنتی تنوعی از مشکلات کنترل وسواسی و انگیزشی را در برمی‌گیرد که یکی از عوامل آن ویژگی‌های شخصیتی است، پژوهش حاضر باهدف مقایسه دانشجویان معناد و غیرمعناد به اینترنت از نظر برونگرایی، روان‌رنجورخویی و توافق‌پذیری انجام شد. در یک مطالعه از نوع علی-مقایسه‌ای ۲۰۷ شرکت‌کننده به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای از میان ۲۶۱۹۹ نفر دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز در سال ۹۵-۱۳۹۴ انتخاب شدند و به پرسشنامه‌های اعتیاد به اینترنت یانگ و پنج عاملی شخصیت پاسخ دادند. نتایج تحلیل واریانس چندمتغیره نشان دادند که روان‌رنجورخویی در گروه معناد به اینترنت بیشتر از گروه غیرمعناد و برونگرایی در گروه غیرمعناد بیشتر از گروه معناد بود، باین‌حال از نظر توافق‌پذیری تفاوت معنی‌داری وجود نداشت. در نتیجه افراد روان‌رنجورخو به‌موجب احساسات منفی، تنهایی بیشتری احساس می‌کنند و جذب اینترنت می‌شوند، از طرفی افراد برونگرا به دلیل اجتماعی بودن و رفتار گرم و دوستانه کمتر دنیای اینترنت را ترجیح می‌دهند چراکه از بودن در دنیای واقعی احساس لذت می‌کنند.

کلیدواژه‌ها: اعتیاد به اینترنت؛ ویژگی‌های شخصیتی؛ برونگرایی؛ روان‌رنجورخویی؛ توافق‌پذیری

مقدمه

اعتیاد اینترنتی به‌معنای استفاده اجباری از اینترنت است (بلاک، ۲۰۰۸) و تنوع گسترده‌ای از مشکلات مربوط به کنترل وسواسی و انگیزشی را در برمی‌گیرد. این اصطلاح که نخستین بار توسط گلبرگ (Goldberg، ۱۹۹۶) مطرح شده است؛ نوعی اختلال و بی‌نظمی روانی - اجتماعی با مشخصه‌هایی چون عمل به‌ویژه نیاز به افزایش زمان لازم برای کسب مطلوبیت برابر با زمان‌های اولیه استفاده، علائم کناره‌گیری از قبیل اضطراب و بی‌حوصلگی، اختلالات عاطفی نظیر افسردگی، تندخویی، بدخلقی و از هم‌گسیختگی روابط و مناسبات اجتماعی مانند کاهش و یا فقدان روابط اجتماعی به لحاظ کمی و کیفی است (بلاک، ۲۰۰۸، نقل از امیدوار و صارمی، ۱۳۸۱). گلبرگ (۱۹۹۵) این اختلال را نوعی اختلال رفتاری می‌داند که به‌عنوان مکانیسم مواجهه مورد استفاده قرار گرفته و از معیارهای وابستگی به مواد (DSM-IV) گرفته شده است (سول، شل و کلین، ۲۰۰۳). به نظر می‌رسد عوامل مختلفی می‌تواند در شکل‌گیری و تداوم این وابستگی به اینترنت نقش داشته باشند. در این میان، نقش ویژگی‌های شخصیتی به واسطه این‌که می‌توانند پیش‌بینی‌کننده رفتار فرد در موقعیت‌های مختلف باشند، حائز اهمیت است. این ویژگی‌ها صفات پایداری هستند که از موقعیتی به موقعیت دیگر، چندان تغییر نمی‌کنند؛ اما، گرایش‌های باثبات و بادوام پاسخ‌دهی به شیوه یکسان به محرک‌های مختلف بوده و چگونگی رفتار فرد را پیش‌بینی می‌کند (شولتز و شولتز، ۱۳۸۸).

امروزه در تبیین بسیاری از آسیب‌پذیری‌های روان‌شناختی، به‌ویژه اعتیاد به اینترنت، از نظریه پنج عامل بزرگ شخصیتی بهره گرفته می‌شود. این پنج عامل که تحت عنوان روان‌رنجورخویی، برون‌گرایی، باوجدان بودن، گشودگی به تجربه و توافق‌پذیری شناخته می‌شوند، در پیش‌بینی کاربرد اینترنت به وفور مورد استفاده واقع شده‌اند. بعد روان‌رنجورخویی، تمایل عمومی به تجربه عواطف منفی چون ترس، غم، دستپاچگی، عصبانیت، احساس گناه و نفرت است (گروسی فرشی، ۱۳۸۰). از سوی دیگر، برون‌گرایی به خوشه‌ای از صفات اطلاق می‌شود و آن درجه‌ای است که فرد، پارانرژی، معاشرتی، جسور، فعال، هیجان‌طلب و دارای احساسات مثبت است. افراد برون‌گرا تمایل به اجتماعی بودن، احساسی و صمیمی بودن داشته و معمولاً با افراد متفاوت بهتر کنار می‌آیند (باچانان و هازینسکی، Buchanan و Huczynsky، ۲۰۰۰).

* پست الکترونیک نویسنده مسئول: tourjhashemi@yahoo.com

به نقل از جنیفر، مقیمی، جندقی، طاهری و سیار، ۱۳۸۸). از طرفی، شاخص توافق‌پذیری به تمایل برای گذشت، مهربانی، سخاوت‌مندی، اعتمادورزی، همدلی، فرمانبرداری، فداکاری و وفاداری اطلاق می‌شود (اولادی، نویدیان و فارسانی، ۱۳۹۲).

پژوهش‌ها نتایج متناقضی را در رابطه با ویژگی‌های شخصیتی و استفاده از اینترنت گزارش کردند. برای مثال، مطالعه تیوتن و بوسنجاک (۲۰۰۱؛ نقل از ویکرت، هیتنر، جیمی و جنیفر، ۲۰۰۲) نشان داد افرادی که از برونگرایی بالایی برخوردار بوده و برای تحریک شدن جذب محیط بیرونی می‌شوند، جهت ارضاء این نیازها و جستجوی محرک‌های جدید و هیجان‌برانگیز گرایش بیشتری به استفاده از اینترنت نشان می‌دهند؛ درحالی‌که، درگاهی و رضوی (۱۳۸۶) در پژوهشی دریافتند که کاربران دارای شخصیت درونگرا در مقایسه با شخصیت‌های برونگرا از گفتگوهای اینترنتی بیشتر بهره می‌برند. از طرفی تی و هاردی (۲۰۰۷) طی پژوهشی نشان دادند که بین برونگرایی و اعتیاد به اینترنت رابطه معکوس وجود دارد (نقل از تاج‌بخش، روستا و عابدی، ۱۳۹۱).

بنیاد، نیمز و گریفت (۲۰۰۵) بیان کردند افراد دارای ویژگی روان رنجورخویی، به علت داشتن احساسات منفی، توانایی مناسب برای سازگاری با محیط را ندارند. این احتمال وجود دارد که این افراد، دارای افکار غیرمنطقی، قدرت کمتری در کنترل تکانه‌ها و انطباق خود با شرایط استرس‌زای محیط باشند. در دنیای حقیقی، این افراد از بیان احساسات، عواطف، عقاید و نظرات خود وحشت داشته و از این که نظر خود را بیان کنند، می‌ترسند. بنابراین، چنین افرادی گرایش به درونگری و در خود فرورفتن داشته و وقتی در دنیای مجازی اینترنت قرار می‌گیرند، بدون ترس از مخالفت با دیگران و یا طرد شدن، خواسته‌های خود را بیان می‌کنند. خانجانی و اکبری (۱۳۹۰) نیز در پژوهشی نشان دادند که میزان روان رنجورخویی افراد معتاد به اینترنت، بیشتر از افراد غیرمعتاد است؛ درمقابل، نتایج پژوهش شایق، آزاد و بهرامی (۱۳۸۸) نشان داد که بین روان رنجورخویی و اعتیاد به اینترنت، رابطه معنی‌دار وجود ندارد.

نتایج حسینی بهشتیان (۱۳۹۱) در پژوهشی نشان داد که افراد توافق‌پذیر، گرایش بیشتری به سمت جنبه‌های مثبت اجتماعی و سلامت روانی داشته و افراد سازگار و موافق، محبوب‌تر از افراد ناموافق‌اند. بنابراین، افراد موافق به راحتی می‌توانند با دنیای بیرون کنار بیایند، با دیگران روابط قابل اطمینان برقرار کنند، بدون اضطراب با تجارب تازه مواجه شوند و با آن کنار بیایند و نیازی نداشته باشند که به دنیای غیرواقعی اینترنت پناه ببرند. در این راستا، اولادی، نویدیان و فارسانی (۱۳۹۲) در پژوهشی نشان دادند دانش‌آموزانی که توافق‌پذیرتر از دیگر همسالان خود هستند، احتمال روی آوردنشان به اعتیاد کمتر است؛ درحالی‌که، احمدی، عبدی، عبدالملکی و شهسوارانی (۱۳۹۱) در پژوهشی نشان دادند که بین دو گروه معتاد و غیرمعتاد به اینترنت در مؤلفه توافق‌پذیری تفاوت معنی‌دار وجود ندارد.

باتوجه به این که ویژگی‌های شخصیتی در اعتیاد افراد به اینترنت نقش دارند، و این که نتایج پژوهشی متناقض وجود دارد، به نحوی که در اغلب یافته‌های پژوهشی در مورد ویژگی‌های شخصیتی برونگرایی، روان رنجورخویی و توافق‌پذیری و اعتیاد به اینترنت شواهد ناهم‌سوی زیادی دیده می‌شود؛ ضرورت انجام پژوهش در این زمینه ضروری است. از این‌رو، پژوهش حاضر را با هدف مقایسه دانشجویان معتاد و غیرمعتاد به اینترنت از نظر ویژگی‌های برونگرایی، روان رنجورخویی و توافق‌پذیری انجام دادیم.

روش

شرکت‌کنندگان

این پژوهش از نوع علی-مقایسه‌ای بود که در راستای آن، از جامعه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز در سال ۹۵-۹۴ (N=۲۶۱۹۹)، تعداد ۲۰۷ نفر بعنوان نمونه انتخاب شدند. برای انتخاب نمونه‌ها، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شد.

ابزار

پرسشنامه اعتیاد به اینترنت: این پرسشنامه در سال ۱۹۹۸ توسط یانگ طراحی شده که شامل ۲۰ آیتم است که آزمودنی باید به هر یک از سؤالات براساس مقیاس لیکرت ۶ درجه‌ای (هرگز=۰ تا همیشه=۵) پاسخ دهد. دامنه نمره‌های این آزمون از ۰ تا ۱۰۰ است که نمره بیشتر، نشانگر وابستگی بیشتر به اینترنت و شدیدتر بودن مشکلاتی است که در نتیجه استفاده مفرط از اینترنت برای شخص بوجود آمده است. نمره ۴۹-۲۰، نشانگر کاربر معمولی، نمره ۷۰-۵۰ نشانگر کاربر در معرض خطر و نمره ۱۰۰-۸۰ نشانگر کاربر معتاد است. در مطالعه یانگ و همکاران (۲۰۰۵) روایی درونی پرسشنامه بالاتر از ۰/۹۹ ذکر شده و اعتبار روش بازآزمایی نیز معنی‌دار گزارش شده است (علوی و همکاران، ۱۳۸۹).

پرسشنامه شخصیتی NEO فرم کوتاه: NEO-FFI Neuroticism, Extroversion, Openness Five Factor Inventory پرسشنامه‌ی نو در سال ۱۹۸۵ توسط Costa و McCrae تهیه شده است. این پرسشنامه، ۶۰ سؤالی است و برای ارزیابی پنج عامل شخصیتی بکار می‌رود. برای هر یک از این پنج عامل شخصیتی، ۱۲ سؤال وجود دارد. پاسخنامه این آزمون از کاملاً مخالف-مخالف نظری

ندارم - موافق - کاملاً موافق تنظیم شده است (گروسی فرشی، ۱۳۸۰). شارون (۲۰۰۲): به نقل از حق شناس، حسینی، جمشیدی و عزیزی، (۱۳۸۷) ضریب اعتبار ۰/۸۶ برای روان رنجورخویی، ۰/۷۷ برای برون‌گرایی، ۰/۷۳ برای انعطاف‌پذیری، ۰/۶۸ برای توافق‌پذیری و ۰/۸۱ برای باوجدان بودن گزارش کرد.

شیوه اجرا

در این پژوهش، پس از اخذ مجوزهای لازم، از جامعه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز در سال ۹۵-۹۴ (N=۲۶۱۹۹)، تعداد ۶۰۰ نفر بعنوان نمونه انتخاب شدند. برای انتخاب نمونه‌ها، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شد. در این راستا، از بین دانشکده‌های دانشگاه، تعداد ۴ دانشکده (حقوق، علوم تربیتی، مدیریت و پزشکی، به تصادف انتخاب و از هر دانشکده، تعداد ۴ کلاس انتخاب و کلیه دانشجویان موجود در این کلاس‌ها بعنوان نمونه نهایی در نظر گرفته شد. پس از انتخاب نمونه‌ها، نسبت به توزیع پرسشنامه یانگ اقدام شد و جهت غربالگری دانشجویان معنادار و غیرمعنادار به اینترنت، پرسشنامه‌ها نمره‌گذاری شد. پس از کنار گذاشتن پرسشنامه‌های ناقص، نمرات خام دانشجویان به نمره Z تبدیل شد و افرادی که نمره Z آنها +۱ و بالاتر بود، بعنوان دانشجویان حائز اعتبار به اینترنت در نظر گرفته شدند و دانشجویانی که نمره Z آنها -۱ یا پایین‌تر از آن بود، بعنوان افراد عادی در نظر گرفته شدند. براین اساس، تعداد ۱۰۱ نفر بعنوان معنادار به اینترنت و ۱۰۶ نفر بعنوان عدم معنادار به اینترنت، غربال شدند.

نتایج

شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش براساس میانگین و انحراف معیار در جدول ۱ گزارش شده است. با توجه به یافته‌های توصیفی جدول ۱ بین میانگین‌های دو گروه تفاوت‌هایی وجود دارد، اما این که این تفاوت‌ها از حد شانس و تصادف بالاتر است یا نیست، بر ما مشخص نیست، به منظور آزمون این تفاوت، از آزمون تحلیل واریانس تک متغیری استفاده شد. در ابتدای امر لازم است که از مفروضات آزمون تحلیل واریانس مبنی بر نرمال بودن نمونه موردنظر از لحاظ متغیر موردسنجش، یکسانی واریانس خطا در دو گروه اطمینان یابیم، بدین منظور برای مفروضه نرمال بودن توزیع نمرات از آزمون کالموگروف-اسمیرنوف و برای یکسانی واریانس خطا از آزمون لون استفاده شد. نتایج آزمون کالموگروف-اسمیرنوف در هیچ کدام از متغیرهای مورد بررسی از لحاظ آماری معنادار نبود ($P > 0.05$). ازین رو، می‌توان اظهار داشت که متغیرهای موردنظر در جامعه پژوهش دارای توزیع نرمالی هستند و نرمال بودن توزیع متغیرهای پژوهش برقرار است. همچنین نتایج آزمون لون نشان داد که متغیرهای موردنظر در این آزمون معنادار نیست ($P > 0.05$), ازین رو می‌توان گفت که شرط برابری واریانس‌های بین گروهی رعایت شده و میزان واریانس خطای متغیرهای وابسته در دو گروه مساوی بوده است ($P > 0.05$).

جدول ۱

شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش به تفکیک گروه

متغیر	گروه معنادار به اینترنت		گروه غیر معنادار به اینترنت	
	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)
روان رنجور خویی	۲۹/۳۴(۸/۵۲)	۱۹/۰۷(۸/۶۶)		
برون‌گرایی	۲۴/۱۱(۸/۸۱)	۲۸/۴۴(۱۰/۲۲)		
توافق‌پذیری	۲۷/۴۳(۷/۴۶)	۲۷/۴۷(۷/۲۹)		

نتایج تحلیل واریانس چندمتغیری نشان داد که گروه‌های مورد مطالعه در ترکیب متغیرهای مورد مطالعه، تفاوت معنی دار با یکدیگر دارند، ($F_{(۳, ۲۰۳)} = ۲۶/۳۹, p = < 0.001, Wilks' Lambda = 0.71, \eta^2 = 0.28$). در ادامه تحلیل واریانس تک متغیری جهت بررسی تفاوت گروه‌ها در متغیرهای مورد پژوهش استفاده شد. نتایج تحلیل واریانس تک‌متغیری نشان داد که بین گروه‌های مورد مطالعه در بعد روان-رنجورخویی، تفاوت معنی‌دار وجود دارد ($F_{(۱, ۲۰۵)} = ۷۳/۹۲, p = < 0.001, \eta^2 = 0.27$) و با توجه به میانگین‌های دو گروه، می‌توان بیان داشت که میزان روان رنجورخویی در گروه معنادار به اینترنت، بیشتر از گروه غیرمعنادار است. همچنین بین گروه‌های مورد مطالعه در بعد برون‌گرایی، تفاوت معنی‌دار وجود دارد ($F_{(۱, ۲۰۵)} = ۱۰/۹۲۶۳, p = < 0.001, \eta^2 = 0.05$) و با توجه به میانگین‌های دو گروه، می‌توان بیان داشت که میزان برون‌گرایی در دانشجویان غیرمعنادار به اینترنت، بیشتر از گروه معنادار است. با این حال، بین گروه‌های مورد مطالعه در بعد توافق‌پذیری، تفاوت معنی‌دار وجود نداشت ($F_{(۱, ۲۰۵)} = 0.02, p = 0.96, \eta^2 = 0.01$).

بحث

پژوهش حاضر با هدف مقایسه دانشجویان معناد و غیرمعناد به اینترنت از نظر ویژگی‌های برون‌گرایی، روان‌رنجورخویی و توافق‌پذیری صورت گرفت. نخستین یافته این پژوهش نشان داد دانشجویان معناد به اینترنت، روان‌رنجورخویی بالاتری دارند. این یافته با نتایج پژوهش یانگ و راجرز (۱۹۹۸) همسو است. افراد روان‌رنجورخو، تنهایی بیشتری احساس کرده و عزت‌نفس پایین‌تری دارند و بنابراین، بیشتر امکان دارد جذب اینترنت شوند (حسینی بهشتیان، ۱۳۹۱). دومین یافته پژوهش نشان داد دانشجویان غیرمعناد به اینترنت، از برون‌گرایی بالاتری برخوردارند. این یافته با نتایج پژوهش‌های پوررمضان (۱۳۸۵)، Tee و Hardie (۲۰۰۷) و نیمز (۲۰۰۸) همسو است. برونگرایی به خوشه‌ای از صفات اطلاق می‌شود و آن درجه‌ای است که فرد، پرانرژی، معاشرتی، جسور، فعال، هیجان‌طلب و دارای احساسات مثبت است. افراد برونگرا تمایل به اجتماعی بودن، احساسی و صمیمی بودن داشته و معمولاً با افراد متفاوت بهتر کنار می‌آیند (Buchanan و Huczynsky، ۲۰۰۰؛ به نقل از جنیفر و همکاران، ۱۳۸۸).

از طرفی، نتایج پژوهش حاضر نشان داد بین دانشجویان معناد و غیرمعناد به اینترنت در بعد توافق‌پذیری، تفاوت معنی‌دار وجود ندارد که با نتایج پژوهش احمدی و همکاران (۱۳۹۱) همسو است. افرادی با توافق‌پذیری بالا، به دیگران اعتماد و حسن نیت دارند، ساده و بی‌ریا هستند، پرخاشگری خود را مهار می‌کنند (حق‌شناس، ۱۳۸۵). برخی معتقدند این ویژگی افراد توافق‌پذیر موجب می‌شود آنها به عنوان همراهان خوب و آسان در نظر گرفته شوند و گاهی با فرض ماهیت خصومت‌آمیز اینترنت، ممکن است آن را برای این افراد بسیار جذاب سازد (ویکرت و همکاران، ۲۰۰۲). در مقابل، حسینی بهشتیان (۱۳۹۱) عنوان می‌کند شاخص توافق‌پذیری، بیشتر به سمت جنبه‌های مثبت اجتماعی و سلامت روانی بوده و افراد سازگار و موافق، محبوب‌تر از افراد ناموافق هستند. این پژوهش دارای محدودیت‌هایی بود، از آن جمله این پژوهش در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز انجام گرفته، لذا باید در تعمیم نتایج به سایر افراد احتیاط شود. همچنین، تفکیک جنسیتی صورت نگرفته و از ابزارهای خودگزارشی استفاده شده است. پیشنهاد می‌شود برای اندازه‌گیری اعتیاد به اینترنت، از ابزارهای دیری چون مصاحبه بالینی و مشاهده استفاده شود. پیشنهاد می‌شود در مراکز مشاوره تحصیلی و روان‌شناختی، باتوجه به نقش عوامل شخصیتی در اینترنت، آموزش‌های لازم برای مدیریت استفاده از شبکه‌های اینترنتی داده شود.

منابع

- احمدی، خدابخش؛ عبدی، محمدرضا؛ عبدالملکی، هادی؛ و شهسوارانی، امیرمحمد (۱۳۹۱). بررسی ویژگی‌های شخصیتی نوجوانان مبتلا به اعتیاد اینترنتی. ماهنامه دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، ۴۹۲-۴۷۸.
- امیدوار، احمد؛ و صارمی، علی اکبر (۱۳۸۱). توصیف، سبب‌شناسی، پیشگیری و مقیاس‌های سنجش اختلال اعتیاد به اینترنت. مشهد، انتشارات تمرین.
- اولادی، صادق؛ نویدیان، علی؛ و فارسانی، ذبیح‌اله (۱۳۹۲). بررسی رابطه اعتیادپذیری با ویژگی‌های شخصیت، هم‌نواپی و جنسیت. مجله دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد، ۲، ۳۳-۴۲.
- پوررمضان، منا (۱۳۸۵). بررسی رابطه بین اعتیاد به اینترنت و سلامت روان براساس تست SCL-90-R در مراجعین به کافی‌نت‌های مشهد در شش ماهه دوم سال ۱۳۸۴. رساله دکتری منتشر نشده. دانشگاه آزاد اسلامی مشهد.
- تاج‌بخش، غلامرضا؛ روستا، محمد؛ و عابدی، محمدهادی (آذر ۱۳۹۱). بررسی عوامل مرتبط با اعتیاد به اینترنت. نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب‌های اجتماعی نوپدید. تهران: وزارت کار، تعاون و رفاه اجتماعی.
- جنیفر، حسین؛ مقیمی، سیدمحمد؛ جندقی، غلامرضا؛ طاهری، فاطمه؛ و سیار، ابوالقاسم (۱۳۸۸). شناخت شخصیت مدیران؛ لازمه مدیریت رفتار سازمانی (مطالعه موردی مدل پنج عاملی شخصیت (Big-5)، مدیریت سلامت، ۲۷، ۴۹-۵۶).
- حسینی بهشتیان، سیدمحمد (۱۳۹۱) رابطه بین اعتیاد به اینترنت و ویژگی‌های شخصیتی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی شهر تهران. مجله پژوهشی فرهنگی علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱، ۹۶-۷۹.
- حق‌شناس، حسن. (۱۳۸۵). طرح پنج عاملی ویژگی‌های شخصیت؛ راهنمای تفسیر و هنجارهای آزمون‌های NEO-FFI و NEO-PI-R. شیراز: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شیراز.
- حق‌شناس، حسن؛ حسینی، ماریه؛ جمشیدی، معصومه؛ و عزیزی، حمیدرضا (۱۳۸۷). رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و رفتار رانندگی در شهر شیراز. مجله پژوهشی حکیم، ۱۱، ۴۷-۵۴.
- خانجانی، زینب؛ و اکبری، سعیده (۱۳۹۰). رابطه ویژگی‌های شخصیتی نوجوانان و اعتیاد آنان به اینترنت. پایان‌نامه کارشناسی ارشد منتشر نشده. رشته روان‌شناسی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز.
- درگاهی، حسین؛ و رضوی، منصور (۱۳۸۶). اعتیاد به اینترنت و عوامل مؤثر بر آن در ساکنان منطقه ۲ غرب تهران. فصلنامه پایش، ۲۳، ۲۶۵-۲۷۲.
- شایق، سمیه؛ آزاد، حسین؛ و بهرامی، هادی (۱۳۸۸) بررسی اعتیاد به اینترنت و رابطه آن با ویژگی‌های شخصیتی. مجله اصول بهداشت روانی، ۲، ۱۵۸-۱۴۹.
- شولتز، دوان؛ و شولتز، سیدنی آلن (۱۳۸۸). نظریه‌های شخصیت. ترجمه یحیی سیدمحمدی. تهران، ویرایش.

علوی، سیدسلیمان؛ جنتی فرد، فرشته؛ اسلامی، مهدی؛ و رضاپور، حسین (۱۳۸۹). ارزیابی ملاک‌های تشخیصی DSM-IV-TR برای تشخیص اختلال اعتیاد به اینترنت. *مجله تحقیقات علوم پزشکی زاهدان*، ۶، ۳۵-۳۱.

گروسی فرشی، میرتقی (۱۳۸۰). رویکردهای نوین در ارزیابی شخصیت. تبریز، نشر جامعه‌پژوه.

Banyard, P. H., Niems, T. K., & Griffiths, M. (2005). Prevalence of pathological internet use among university students and correlations with self-esteem. *Cyber psychology behaviour*, 6, 562-571.

Block, J. J. (2008). Issues for DSM-V: Internet addiction. *American Journal of Psychiatry*, 3, 306-307.

Niemz, K. (2008). Prevalence of pathological internet use among university student and correlations with self-esteem. The General Health Questionnaire (GHQ), and disinhibition. *Cyberpsychology and Behavior*, 8, 562-570.

Soule, L. C., Shell, L.W., & Kleen, B. A. (2003). Exploring internet addiction: Demographic characteristics and stereotypes of heavy internet users. *The Journal of Compute Information Systems*, 44, 64-72.

Wickert, R. J., Hittner, J. B., Jamie, L. H., & Jennifer, A. (2002). Relationships among internet use, personality, and social support. *Computers in Human Behavior*, 18, 437-457.

Young, K., & Rogers, R.C. (1998). The relationship between depression and internet addiction. *Cyberpsychology and Behavior*, 1, 25-28.